

Julkaistu Lapin Kansan Alakerta-palstalla 5.2.2020

Ville Hallikainen

Millainen on kaunein metsä? (Lapin metsät matkailu- ja virkistysympäristöinä)

Vaikka Lappi tunnetaan tuntureistaan ja aavoista soistaan, metsät hallitsevat maisemaa. Lapin maapinta-alasta 72 % on metsien peitossa. Kasvullisen metsämaan osuus on noin 54 %, josta metsätalouden käytössä on 76 %. Huomattava osa puuntuotantoon soveltuvasta kasvuisasta metsästä on poistettu lainsäädännöllä tai muilla päätöksillä metsätalouden käytöstä Lapissa. Luonnontilaiset tai niiden kaltaiset metsät ovatkin merkittävä osa Lapin metsämaisemaa.

Metsämaisema-arvostuksia on tutkittu maailmalla, Suomessa ja myös Lapissa. Ihmisiä on pyydetty arvioimaan metsämaisemia joko retkeilyn yhteydessä tai valokuvista. Eri menetelmät ovat tuottaneet melko yhdenmukaisia tuloksia. Metsämaisemakokemus (tai elämys) rakentuu useista laatutekijöistä: esimerkiksi kauneuden, erämaisyyden tai metsän ulkoiluympäristöksi soveltuvuuden kokemuksista.

Luonnontilaiset Lapin metsät koetaan yleensä kauniina ja erityisesti erämaisina. Erityisen erämaisina koetaan vanhat kuusimetsät ja avoimet suonäkymät, mutta myös luonnontilaiset vanhat mäntymetsät koetaan erämaisina. Luonnossa virkistäytyvien ja matkailijoiden luontotoiminnot ja luontokäytien motiivit vaikuttavat arvostuksiin.

Metsänhoidossa metsiin jätetään hakkuiden yhteydessä puita, jotka lisäävät metsien maisemallista arvostusta ja tuottavat erämaista tunnelmaa: vanhoja suurikokoisia puita yksittäin tai ryhminä sekä keloja. Jaksollisessa metsänhoidossa metsien uudistaminen avohakkuuta ja maanmuokkausta käyttäen vaikuttaa kielteisimmin metsämaisemaan. Tällöin maisemalliset arvot ovat noin 20 – 40 % parhaiden metsämaisemien laadusta, mutta taimikoiden vartuttua muutaman metrin mittaisiksi ja maanmuokkausjälkien umpeuduttua maisema paranee huomattavasti. Säästöpuut hakkuualoilla parantavat maisemaa jonkin verran.

Kansainvälisten matkailijoiden parissa tehdyt havainnot viittaavat siihen, että talviset lumen peittämät uudistushakkuualat koetaan melko myönteisesti (jopa 60 % parhaiden maisemien tasosta). Siemenpuuston jättäminen ja maanmuokkauksen välttäminen aikaansaavat melko

hyvän metsämaiseman myös uudistamisvaiheessa niin kesällä kuin talvellakin, mikäli hakkuun jäljet eivät enää näy.

Metsämaisema-arvostuksia on tutkittu 750 eri puolilta maailmaa olevan matkailijan aineistolla. He arvostivat kesämaisemista eniten melko tiheitä ja varttuneita metsiä, mutta talvimaisemista he arvostivat eniten melko harvoja metsiä kuten vaarojen lakimetsiä sekä siemen- ja suojuspuualueita.

Varttuneet, uudistuskypsyiden jo saavuttaneet talousmetsät koetaan suunnilleen yhtä kauniina ja hyvinä luontoympäristöinä kuin luonnontilaiset metsät. Luonnontilaiset metsät, joissa on paljon keloja ja lahoppua, jakavat mielipiteitä: osalle ihmisistä ne ovat selvästi parhaita metsäympäristöjä, osa ei arvosta luonnontilaista metsämaisemaa aivan yhtä paljon. Arvostukseen vaikuttanee myös tietoisuus näiden metsien ekologisesta merkityksestä ja henkilön luontoharrastus.

Metsälakiin 2014 tehdyissä muutoksissa hyväksytyt metsänhoitomenetelmät, kuten poiminta- ja pienaukkohakkuut luovat mahdollisuuksia parantaa metsämaisemia. Menetelmien maisemallisista hyödyistä ei ole vielä kovin paljon tutkittua tietoa, mutta olemassa olevaa tietoa soveltaen voitaneen todeta, että tällaiset hakkuut monipuolistaisivat nykyistä metsänkuvaa ja niillä voidaan harvennushakkuiden tavoin luoda arvostettuja metsämaisemia ja -ympäristöjä riippuen siitä, minkälaista puustoa ja kuinka paljon metsiin jää hakkuiden jälkeen.

Erilaisten maisemien ja ympäristöjen arvostamiseen vaikuttaa myös alueen identiteetti ja status. Matkailualueen läheisyydessä oleva kansallispuisto yhdessä alueella sijaitsevan matkailukeskuksen kanssa voi toimia vetovoimatekijänä ja lisätä alueen metsiin kohdistuvaa arvostusta myös puistoa ympäröivissä talousmetsissä. Lapissa toimiikin matkailuyrittäjiä, jotka tarjoavat matkailutuotteitaan kansallispuistojen läheisillä talousmetsäalueilla. Osa toiminnoista, kuten moottorikelkkasafarit joudutaan sijoittamaan puiston läheisyydessä sijaitseville reiteille. Lapin kattava suojelualueverkosto tuo maakuntaan huomattavia matkailutuloja. Toisaalta myös talousmetsät riittävät matkailijoiden ja luontovirkistäytyjien ympäristöksi, kun niiden hoidossa myös muut metsänkäyttömuodot kuin puuntuotanto on huomioitu metsänhoito-ohjeiden mukaisesti.

****

Kirjoittaja: Ville Hallikainen, erikoistutkija, dos, Luonnonvarakeskus. Kirjoittaja toimii Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelmasta rahoitetussa Arktinen älykäs metsäverkosto -hankkeessa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

